
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2010:2

Nattvardens bröd och vin

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner om nattvardens bröd och vin. I motion 2010:9 föreslås att Kyrkostyrelsen ska utarbeta riktlinjer som bidrar till att personer med födoämnesallergi ska kunna ta emot nattvarden vid alla nattvardsgudstjänster i Svenska kyrkan. I motion 2010:71 föreslås ett uppdrag till Kyrkostyrelsen att se över rekommendationerna till församlingarna för att fler tryggt ska kunna ta emot nattvarden.

Gudstjänstutskottet delar motionärernas önskan att nattvardsbordet ska kunna vara tillgängligt och välkomnande. Utskottet uttalar som sin önskan att alla församlingar övergår till glutenfria oblater. När det gäller vinet menar utskottet att alla komplikationer inte löses genom att församlingarna övergår till alkoholfritt nattvardsvin. Men det är viktigt med flexibilitet och att finna former som fungerar för olika situationer. Det är lika så viktigt att i alla församlingar samtala om och arbeta med frågan.

Gudstjänstutskottet konstaterar att det här handlar om en pastoral fråga som inte ska lösas genom beslut i Kyrkomöte och Kyrkostyrelse. Utskottet föreslår Kyrkomötet att avslå motionerna. Till betänkandet har fogats en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:9.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:71.

Motionernas förslag

Motion 2010:9 av Emma Thorén och Ylva Wahlström, Glutenfritt nattvardsbröd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att utarbeta riktlinjer till stöd för församlingarna så att personer med celiaki eller födoämnesallergier kan ta emot nattvard vid alla nattvardsgudstjänster som firas i Svenska kyrkan.

Motion 2010:71 av Ann-Sofie Persson, Bröd och vin vid nattvard

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att se över rekommendationerna till Svenska kyrkans församlingar för att fler ska få en möjlighet att tryggt kunna ta emot bröd och vin under nattvarden.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2010:9 och 2010:71 i Ln 2010:10y. Yttrandet bifogas som *bilaga 1*.

Bakgrund

Samtal om nattvardselementen, brödet och vinet, vad som kan användas, hur det delas ut och hur det överblivna ska tas om hand, har varit en del av kyrkans liv sedan urkyrkans tid. Olika traditioner utvecklades tidigt och i Svenska kyrkan var det länge endast osyrat bröd, i form av oblater, och alkoholhaltigt vin som kunde användas.

Kyrkomötet

Under 1980-talets första hälft behandlade Kyrkomötet vid tre tillfällen motioner om alkoholfritt nattvardsvin och uppdrog till centralstyrelsen att utreda frågan. Uppdraget resulterade i *Brödet och vinet i Herrens måltid, Utredning om nattvardselementens beskaffenhet*, av Svenska kyrkans nämnd för gudstjänstliv och evangelisation. 1987 beslutade Kyrkomötet att rekommendera denna som underlag för studium och pastoral handläggning i församlingarna.

I utredningen berörs både brödet och vinet i nattvarden. Allergiproblem, t.ex. glutenintolerans, nämns, liksom de svårigheter som kan förknippas med vinets alkoholhalt.

Inom katolska kyrkan tas nattvarden emot under ”en gestalt” då endast brödet delas ut. Utredningen presenterar en parallell som är mer ovanlig:

Det finns också andra sjukdomstillstånd som gör det omöjligt att använda bröd. I sådana fall bör prästen upplysa om att det inte är nödvändigt att förtära brödet för att få del av Kristi närvaro. Man kan ändå delta i måltiden, få del av de vanliga tydningssorden och ta emot vinet. Kristi nåd och förlåtelse blir inte mindre av vår svaghet.

När det gäller vin redogör utredningen också för de två sätt på vilket alkoholfritt vin kan tillverkas enligt Systembolaget; genom att vin avalkoholiseras eller genom att druvsaft steriliseras så att jäsningsen inte kommer igång.

Den första varianten av alkoholfritt vin är utan tvivel en sorts vin, tillverkat av jäst druvsaft. ...

Den andra varianten kan snarare karaktäriseras som en sorts druvsaft och innehåller därför ett större avsteg från kyrkans tradition, om den skulle användas vid Herrens måltid.

Biskopsmötet

Biskopsmötet behandlade i januari 1978 en skrivelse från Vita bandets riksförening och IOGT-NTO-rörelsen, Gävleborgs distrikt, angående alkoholfritt nattvardsvin. Biskopsmötet beslutade att rekommendera tre alternativ:

1. Alkoholhaltigt vin varvid bör uppmärksammas möjligheten till vin med låg alkoholhalt
2. Vin blandat med vatten
3. Nattvardsvin, ej alkoholhaltig dryck, ”dryck som kommer från vinträd”.

I beslutet ges också en rekommendation att kyrkoherden fattar beslut om vilket alternativ av vin som ska användas, efter att ha hört församlingens kyrkoråd och övriga präster samt, om nödvändigt, efter överläggning med biskopen.

I mars 2008 behandlade biskopsmötet en skrivelse med önskemål om att druvjuice ska användas vid nattvardsfirande. I protokollet sägs:

Biskoparna samtalade om skrivelsen och om olika alternativa ordningar som finns i stiftet. Biskoparna aktualiserade vad som sagts

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:9.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:71.

Gudstjänstutskottet delar motionärernas önskan, att nattvardsbordet ska kunna vara tillgängligt och välkomnande. Samtidigt konstaterar utskottet inledningsvis att beslut om vilket bröd och vilket vin som används vid nattvardsfirande i Svenska kyrkans församlingar fattas i de lokala sammanhangen. Det är en pastoralt viktig fråga som, såväl i övergripande beslut som i enskilda situationer, måste hanteras klokt utifrån de lokala förutsättningarna.

Läronämnden betonar i sitt yttrande att Kristi närvaro i nattvarden inte är ”beroende av vilken sorts bröd och vin som kommer till användning”, och påminner om de tre alternativ som angivits i fråga om vinet. För enskilda människor kan det dock ha stor betydelse vilket bröd och/eller vilket vin som delas i mässan.

Glutenintolerans är numera välkänt. Många församlingar har redan övergått till att endast dela ut glutenfria oblater. I andra församlingar finns glutenfria oblater som alternativ till oblater som är bakade på glutenhaltigt mjöl. Det finns dock några aspekter som är viktiga att komma ihåg. Dels gäller det den praktiska hanteringen, som kräver en mycket god ordning om man ska använda två sorters oblater, dels handlar det om bemötande och information. Är det rimligt att den som endast kan ta emot glutenfria oblater själv ska kontakta ansvarig präst inför gudstjänsten i en kyrka där man inte redan är känd? Hur får man information om var de glutenfria oblaterna delas ut?

Det kan naturligtvis också finnas andra orsaker till att en person inte kan ta emot brödet i nattvarden och därför, enligt förslaget i utredningen från 1987, får uppmuntras och inbjudas att ta del av måltiden under en gestalt, vinet i detta fall.

Med tanke på att vi vet att många människor är glutenintoleranta idag menar gudstjänstutskottet att det vore önskvärt att alla Svenska kyrkans församlingar övergår till att endast använda glutenfria oblater.

Valet av nattvardsdryck kan relateras till olika behov. Två exempel är alkoholism och att inte utgöra en extra prövning för nyktra alkoholister samt ansvars-tagandet för barn och ungdomar. Här kan olika synpunkter ställas mot varandra. Det avalkoholiserade vinet är inte helt alkoholfritt. Värde av att en nykter alkoholiker får och kan ta eget ansvar framhålls också från nykterhetsorganisationer. Dessutom kan det i druvjuicen finnas tillsatser, som innebär risk för allergiska reaktioner för någon annan än den som inte klarar alkoholhalten.

Gudstjänstutskottet menar att alla komplikationer inte löses genom att församlingarna övergår till alkoholfritt nattvardsvin. Men det är viktigt med flexibilitet och att hitta former som fungerar för olika situationer och behov. Det handlar om att finna lösningar som fungerar för barnfamiljer, men också om att noggrant ta reda på vad som är möjligt vid en sjukkommunion.

Gudstjänstutskottet poängterar behovet av att i alla församlingar samtala om och ta ansvar för att möta de särskilda behov som finns i anslutning till nattvarens bröd och vin. Utskottet ser gärna att den utredning som Kyrkomötet 1987 beslutade att rekommendera som underlag för samtal i församlingarna, publiceras på Svenska kyrkans hemsida.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att detta är en pastoral fråga, som inte ska lösas genom beslut i kyrkomöte och kyrkostyrelse. Utskottet föreslår därför Kyrkomötet att avslå motion 2010:9 och motion 2010:71.

Uppsala den 30 september 2010

På Gudstjänstutskottets vägnar

Alve Svensson, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Alve Svensson, ordförande, Timmy Leijen, Sofija Pedersen Videke, Johan Åkesson, Nanna Tranströmer, Johan Blix, Johan Lothigius, Ingegerd Flock Andersson, Anna-Sara Walldén, Sonja Grunselius, Fredrik Nilsson, Ola Isacson, Torbjörn Arvidsson, Christina Holmgren och Ylva Wahlström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Maria Johansson Berg, Anna-Karin Stråle Börjesson, Åke Andreasson, Gunilla Lindén, Katarina Ramnerö Ödestad, Svante Erlandsson, Astor Karlsson, Birgit Ahlström, Mikael Mogren, Torvald Johansson, Margareta Viklund, Gerd Gabrielsson och Bengt Inghammar.

Biskoparna Martin Lind och Hans Stiglund har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Reservation angående motion 2010:9 och motion 2010:71.

Som en av flera motionärer till dessa två motioner ser jag ett starkt behov av tydliga åtgärder inom detta område. Den enklaste åtgärden skulle vara att helt gå över till att använda glutenfria oblater och så kallat alkoholfritt vin överallt inom vår kyrka. Församlingars möjlighet att lära sig detta har funnits sedan 1978, då biskopsmötet uttalade sig i frågan, främst angående vinet.

Bara under denna kyrkomötesvecka har vi fått tydliga exempel på att något behöver göras övergripande för hela Svenska kyrkan. Glutenfritt nattvardsbröd och alkoholfritt vin har inte funnits som tydliga alternativ ens i Uppsala domkyrka, när hela Kyrkomötet är på plats. Vi kan inte vänta oss att församlingarna ska klara detta själva. Människor stängs ute från vår nattvardsgemenskap fast vi vill vara välkomnande med låga trösklar.

Därför behöver Kyrkomötet ta sitt fulla ansvar angående denna tillgänglighetsfråga för de glutenintoleranta och människor som behöver undvika alkoholtunga drycker. Därför yrkar jag att: Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att ta fram tydliga riktlinjer angående glutenfria oblater och alkoholfritt nattvardsvin.

Ylva Wahlström

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2010:10y

Nattvardselementen

Läronämndens yttrande över motionerna 2010:9 och 71

Enligt vår kyrkas tradition är Kristi närvaro i nattvarden inte beroende av vilken sorts bröd och vin som kommer till användning.

Läronämnden har tidigare avgivit yttranden i frågan om alkoholfritt nattvardsvin (Ln 1983:11, 1985:14 och 1987:12) och angivit tre alternativ: vin med låg alkoholhalt, vin blandat med vatten och ej alkoholhaltig dryck från vinstock.

Uppsala den 24 augusti 2010

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Anne-Louise Eriksson, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Lind, biskop Erik Aurelius, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Antje Jackelén, biskop Carl Axel Aurelius, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Hans Stiglund, biskop Lennart Koskinen, biskop Eva Brunne, Kajsa Ahlstrand, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.